

IZR. TANÜGYI ÉRTESEITŐ

Felelős szerkesztő: CSAJÁGI BÉLA.

Megjelen minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-egyesület. —
Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak **Tolnai J. Béla** egyesületi pénztároshoz (VII., Óvoda-utca 5. szám alá) küldendők. — Szerkesztői iroda: VII., Sip-utca 12. sz.

Tartalom: Melyek azon eszközök, melyek az egyesület anyagi és erkölcsi emelkedését előmozdítani hivatvák: Barna Jónás. — Tudomány-e a pädagogia vagy műelmélet: Goldberger Simon. — Kohányi Sámuel jubileuma. — Egyesületi élet. — Vegyesek. — Pályázatok. — Szerkesztői üzenetek.

Melyek azon eszközök, melyek az egyesület anyagi és erkölcsi emelkedését előmozdítani hivatvák?

Egy negyed század előtt, mikor még bizonytalan volt a zsidó tanító helyzete e hazában, midőn még nem tarthatott *egész évi* lakást, mert nem tudta: húsvétra, vagy sátoros ünnepre menesztik e tovább, e szomorú, a felekezetet és tanítóságot egyaránt lealázó állapot érlelte meg nemesen gondolkozó elődeinkben az orsz. izr. egyesület alapításának eszméjét. *Ez eszme időszerű és életképes volt.*

Szerény keretek között kezdvén meg működését, ma már magára vonja mind szélesebb körök figyelmét azon tevékenysége által, melyet immár kifejtett s azon institutiok által, melyeknek létesítésén fáradozik. Ma már javult a zsidó tanítóság helyzete, a mennyiben a vándorbotot eldobhatta magától s ez által tekintélyben is növekedett, de másrésztől távolról sem bír még az anyagi jólét azon mértékével, mely előfeltétel azon fontos missio betöltéséhez, melyre a zsidó tanítóság különösen hazánkban hivatva van. Sok, igen sok esetben nem a hitközségek szűkkeblősége, mint inkább végtelen szegénysége az oka, hogy tanítóikat ma sem díjazhatják jobban, mint huszonöt évvel ezelőtt. Ily körülmények között nem önczél lebeg ezen egyesület előtt, midőn kutatja az eszközöket, melyek anyagi és szellemi emelkedését előmozdithatják, hanem a felekezet legszentebb érdekeit kívánja szolgálni, midőn a nyilvánosság egyik tényezőjévé szegődik iskola ügyünk szabályozása körül. Mert a zsidó iskola alig egy-két kivétellel olyan mint Mahomed koporsója, ég és föld között lebeg, nincs semmi alapja, máról holnapra tengődik vagy virágzik a szerint, a mint a hitközségi tagok adózó képessége alakul. Ily eshetőségeknek a zsidó iskolát kitenni nem szabad s azt hiszem, felesleges volna felsorolni az okokat, melyek ezen állításom igazságát megerősítik. Erkölcsi emelkedését egyesületünknek elő fogjuk tehát hatalmasan mozdítani, ha ki fogjuk jelölni azon módokat, melyeknek követése mellett minden egyes hitközség állandó, örök iskolaalapra tehet szert, melynek kamatjaiból fentarthatja tanintézetét, tisztességesen fizelheti tanítóit s biztosítja fenmaradását. Mert nem szeretném, ha az esetleg bekövetkezendő receptio közönyössé tenné a zsidóságot egyházi ügyei iránt, nekünk oda kell törekednünk, hogy minden egyes zsidó iskola a magyarság hatalmas terjesztője legyen bármely nemzetiség lakta vidéken s e mellett éber őre legyen a felekezeti érdekeknek is.

Nem tartozhatik ezen értekezés keretébe, hogy már ez alkalommal megjelöljük azon eszközöket egyszersmind, melyek felekezetünk hitközségeit állandó iskolaalap megteremtéséhez segítik, de midőn ezen alkalommal felvetjük az eszmét, utalni akarunk azon szélesebb körű tevékenységre, melyet az egyesület választmánya legközelebb kezdeményezni szándékozik a tanitóság és a felekezet érdekeinek szolgálatában.

De erkölcsileg emelni fogja egyesületünk tekintélyét, emelni fogjuk a tanitóság anyagi helyzetét, ha az egyesület kebelében törekvésünket oda irányítjuk, hogy szélesebb alapokra fektetett tanítóképzés által megkönnyítsük a hitközségek terheit, tanítóinkat pedig kedvezőbb helyzetbe juttassuk. A zsidó tanítónak nincs a hitközségtől állandó lakása, nem jár ki neki megmunkálható földje, így hát utopia volna azt hinnünk, hogy gazdálkodás által juthat azon mellékjövedelemhez, mely anyagi helyzetének javulását eszközölhetné. Olyan tanítókat kell neveltetnünk, természetesen az individualis hajlamok tekintetbe vétele mellett, kik a tanításon kívül, akár a szigorúan rituális, akár egyházi, vagy adminisztrális funktiók elvégzésére alkalmazhatók. A zsidó hitközségek szegénysége és alkalmazottjaik küzködése nagy részben onnan is származik, hogy 6—700 frttal dijjaznak egy-egy olyan állást, melyet a tanító 2—300 frt többletfizetés mellett ép oly jól, sok esetben még jobban, mint az illető szakközeg, elvégezhetne. Oda kell az egyesületnek hatnia, hogy legyenek tanító-lelkészek, tanító-kántorok, tanító-jegyzők, miglen a segéd-kántor és templomszolga lehetnek a mészökök. Ily gazdálkodás mellett csökkenni fog az alkalmazottak sétálgató serege, de emelkedni fog az iskola, csekélyebb lesz a teher és nagyobb a tanítók dotatioja. Ily irányú törekvése egyesületünknek csak tekintélyének emelkedését fogja maga után vonni.

Midőn egy két vonással csak jelezni kívántuk azon irányt, melyet az egyesület tanítói és a tanügy javára initiálni fog kifolé, más részről saját kebelében is hathatós tevékenységet kell kifejtenie, részben a reformok terére kell lépnie, hogy megoldhassa azon nagy és részben terhes feladatokat, melyek reá várnak. A tagok száma ma már jelentékeny, és bárha az egyesületre a mai viszonyok között aránytalan teherrel jár a tagok jelentkezése, mégis ethikai kötelességünk nem nyugodni addig, míg a zsidó tanitóság összességét anyaegyletünkbe nem gyűjtöttük. Csakhogy általános számítás szerint az évenként esedékes 200 frtos özvegydíjak, a betegségi járulékok és segélyezések oly nagy terheket rónak az egyesületre, hogy a mai jövedelmi források azokat ez idő szerint még fedezni képesek, de ha a jelentkezők száma a mai arányokban tovább foly, ha az egyesületnek ma még legnagyobbbrészt életerős tagjai emberi számítás szerint körünkből mind nagyobb számmal elköltöznek, oly kötelességekkel állhat az egyesület szemben, melyeknek előbb-utóbb megfelelni nem lesz képes. Pedig a mi feladatunk nem az, hogy a betegségi járatékokat és özvegy-díjakat alábbszállítsuk, hogy a segélyezéseket megszorítsuk, hanem, hogy ezeket telhetőleg fokozzuk. Mindez csak úgy lehetséges csupán, ha az egyesület jövedelmi forrásait megnyitjuk. Oda kell hatnunk, hogy az egyesület pártoló tagja legyen minden értelmes gazdag zsidó, ki a felekezet ügyei iránt érdeklődik és hogy ezt elérhessük, hajlandó volnék az 5 frt pártoló tagságot tetemesen leszállítani, mert többet ér 3000-szer 2 frt mint 200-szor 5 frt, Oda kell hatnunk, hogy ne legyen az országban egyetlen hitközség sem, mely ne legyen pártoló tagja egyesületünknek, hiszen a részükről kifizetett filléreket bőven visszaszármaztatjuk alkalmazottaik hátramaradottjainak és én nem is kétlem, hogy ha a fiókköröket országosan kellőleg szervezzük, ha a pártoló tagsági díjat kellőleg leszállítják, hogy akkor cél is érünk.

Tévednénk azonban, ha azt hinnők, hogy a pártoló és rendes tagsági díjak, a könyvek után ma élvezett honorárium és a szükecskén együletünknek

juttatott emberbaráti hagyományok azon helyzetbe juttatják egyletünket, hogy egyedül ezen eszközökkel fokozottabb mértékben siethet tanítóink segélyezésére. Pedig miután mi az eszközök fölött rendelkezünk, nem engedhetjük meg, hogy tanítóink árvái elzüljenek, nem engedhetjük meg, hogy beteg és elaggott tanítóink koldulni járjanak helységről helysére, nem engedhetjük meg, hogy pusztuló, árván maradt tanító-családok könnyei lelkiismeretünkre ólomsúlylyal nehezedjenek: azon eszközöket, melyeket mi teremtettünk meg abból a célból, hogy egyletünk tagjainak szolgáljanak hathatós támogatásul, azon eszközöket mi nem engedhetjük oda privát vállalkozás céljaira, nem nézhetjük, hogy nekünk maradjanak a morzsák, miglen mások tartják kezükben a mi kenyereinket! Ezt túrni istenellenes vétek, szűkkeblűség, mert azt a bizalmatlanságot fejezi ki, melylyel magunk iránt viseltetünk. Elfogadjuk a lehulló arany forgácsait, kiadjuk kezünkből a bányát, mert nincs bizalmunk önmagunkhoz, mert nem bizunk meg egyik a másiknak képességében, a közjó iránt táplált odaadásában!

Kemény szavak ezek, igen t. rk. közgyűlés, de a gondolkozó és tapasztalt elme alig képes felfogni a kishitűséget, az eljárás lealacsonyító voltát, mely jelzettem tényben nyilvánul.

Oda kell hatnia az egyesületnek, hogy ne legyen egyetlen felekezeti iskolája az országnak, mely nem az ő kiadványait használja és oda kell hatnia, hogy ne legyen a felekezeti iskolának egyetlen tankönyve, melyet nem az egyesület ad ki. Hiszen mi nemcsak a felekezeti szellemet akarjuk ápolni, de az általános iskolaügyet is akarjuk virágzásra emelni és így jó tankönyvnek kiadása minden egyes tantárgyra nézve indokolt. Kellő erély, keliő buzgalom mellett — és ez meg van az egyesület vezetőségében — nem lesz nehéz feladat egyes helyeken, még egy-egy közönyös tanító akarata ellenére is, bevezetni tankönyveinket országszerte és ha ezen törekvésünk körül követendő eljárásunkat nem részletezzük, ez csak a jelen viszonyok alkalmatlan voltának tudandó be. Ámde midőn mi azt követeljük, hogy minden egyes iskola használja könyveinket, követeljük azt is, hogy a szegény tanító ennek révén bizonyos tisztességes jövedelemhez jusson, mely jövedelem szerény lesz ugyan, de mégis számottevő szűk háztartásában. Követeljük, hogy midőn minden egyes iskola bevezeti tankönyveinket, az egyesület oly helyzetbe jusson, hogy megvalósíthassa emberbaráti és tanügyi eszményi törekvéseit.

Ily törekvés egy tekintélyes árvaalap megteremtése is. Kezdetben a gyűjtés kedvező eredménynyel biztatott, de most már itt is bizonyos stagnatio tapasztalható. Pedig a cél oly nemes, megvalósítása oly égető szükség, hogy itt lankadásnak bekövetkeznie nem szabad. Ámbar, ha jól tudom, új alapszabályaink az árvaalap folytonos gyarapításának eszközeiről gondoskodnak, mégis, mert az alapszabály mindig csak holt betű, az a meggyőződésem, hogy itt csak céltudatos, erélyes, szüntelen tevékenység valósíthatja meg a nemes eszmét. Szerintem a központnak ez ügyben is folytonos összeköttetésben kell állnia a vidéki körökkel, ezeknek pedig egyes tagjaikkal, hogy majd hangversenyek, jétékonyozású színelőadások, záróünnepélyekkel egybekötött gyermekszínházi előadások, Purim és Jomkipurra kibocsátandó bárezák által befolyt jövedelmekből növeljük az alapot.

Ámbar a megvalósítás időpontja még nem érkezett el, mégsem hallgathatom el, hogy mint jámbor óhajtást fel ne említsem az elaggott zsidó tanítók asylumát, melynek megteremtése nem tartozik a lehetetlenségek közé, csak erős akarat és összetartás vezessen bennünket minden ténykedésünkben.

A vidéki körök szervezete nem eléggé szabatos s nem áll oly szoros viszonyban az anyaegyesülethez, a mint azt kontemplálom. 17 év előtt vetettem fel először a vidéki körök eszméjét és életbe is léptettem, midőn 1876-ik év augusztus havában a békésmegyei első fiók-kört megalapítottam. Akkor úgy

véltem és most is úgy vélekedem, hogy minden megye területén, hol legalább 15 tanító nyilvánosan működik, fiók-kör létesítendő. A fiók-kör feladata első sorban, hogy a megye területén minden tanítót az anyaegyesületbe való belépésre bírjon és oda hasson, hogy a fiók-kör egyesületünk könyveit használja.

Minden fiókkör elnöke számon tartja, hogy évről-évre minden egyes könyvből hány példány rendeltetett meg egy-egy iskolához, csak így lehet a központ tájékozva arra nézve, mily támogatásban részesül könyvkiadó vállalkozás. Ez azért fontos, mert csak így világos áttekintés mellett intézhetnek a jövőben olyképen, hogy érdekei minden irányban megóvassanak. A vidéki körök egyesületünk fontos kérdéseiben a direktívát általában mindig a központtól nyerjük, úgy, hogy egyes helyi érdekektől eltekintve, mindig egyidejűleg tárgyalják a fiók-körök közgyűlései azon kérdéseket és egyleti ügyeket, melyeket a központ kitűz. Ily céltudatos összehangzó, egybevágó munkálkodás alig sejtett előnyére válnék egyesületünknek.

A könyvkiadásról lévén szó, fel kell említenem, hogy egyesületünk tekintélyét nagyban fogja emelni, ha mindig csak oly tankönyvek kiadására vállalkozik, melyek teljesen megfelelnek az ily könyvekhez fűzött kellékeknek. Elharmarkodás, vagy személyi tekintet nagy kárára válhat az ügynek. Az is megfontolandó, hogy egyes tankönyvekből nem kellene-e kétféle kiadást rendeznünk. Az Alföldön például kívánják szintén a német nyelv tanítását, de miután az elemi iskolás gyermekek ott már egy szót sem tudnak németül, kérdés, hogy a Mendl-féle német nyelvkönyv nem volna-e átdolgozandó magyar tannyelvű iskolák számára is?

Nagy előnyére válnék egyesületünknek, ha annak elnöksége a munka felosztás elvét léptetné életbe. Eddig úgy volt, hogy az összes teendők és ezekért az összes felelőség az elnökre nehezedett. Bármily hálás szívvel kell is fogadnunk az elnök részéről az egyesület érdekében hozott oly nagymérvű áldozatot, minővel ily nagyfokú elfoglaltság jár, mégis az a meggyőződésem, hogy sokkal több haszna volna belőle az egyesületnek, ha az elnök nem volna „mindenes“, hanem mint az Akadémiánál is az ügyek vezetője, intézője. Igaz, hogy utóbbi időben e tekintetben dicséretes javulás történt, a menyiben az alelnökök és a többi funkcionáriusok is belevonatnak a teendők körül követendő tanácskozmányba, de a munka felosztás azon iránya, melyre célzok, nemcsak fogantatba nincs véve, de még maga a fogalom sincs eléggé tisztázva, nem forrta ki magát. Ha az elnök az elnökség tagjai által tudomást szerez mindazon beadványokról, melyek az egyesülethez érkeztek és e beadványok természetere szerint vagy azonnal, vagy az elnökségi és választmányi üléseken azoknak elintézését eszközli, ha egyes eszmékre nézve az iniciatívát meghallgatja, vagy megadja és azokat helyes mederben tovább vezeti, ha a hozzá folyamodó tanítókat meghallgatja és személyes ügyeikben intézkedik, ha gyűléseken elnököl és nyilvános helyeken az egyesületet képviseli, ha ő tehát ily módon az egyesület minden szálait kezében tartja, mindennel tudomással bír és minden az ő tudomása szerint történik, sokkal világosabban lát, mintha munkaköreinek fálmazában az ügyek dologi részét is végzi. Az egyesületnek csak hasznára válnék, ha egyik alelnök ügykörébe vonná, folytonos figyelemmel kíséri — természetesen az illető központi bizottságokkal karöltve — a könyvkiadás és könyvhasználat terjesztésének ügyét, míglen másik alelnökünk az árvaügyet emelné virágzása felé. Ily értelemben vett munkafelosztás csakhamar új lendületet kölcsönözne egyesületünknek.

E munkafelosztás elvére alapítottam azon óhajvásomat, hogy az ósdi eljárással szakítva, lapunk élére külön szerkesztőt állítsunk, oly férfit, kiben meg van az áldozatkészség, hogy ingyen szerkessze közlönyünket, de kiben megvan a tehetség is, hogy egyesületünk anyagi és szellemi érdekeit ott kellőképen képviselni tudja. Ki tud lelkesíteni és bátorítani, érdekeink mellett

fel tud szólalni és illetékes is arra, hogy felszólaljon. Ki meg tudja válogatni a hangot, melyen egy-egy ügyet traktálni kell és ki meg tudja válogatni az időt, midőn egy-egy fontosabb eszme hirlapilag tárgyalandó. Egy olyan lap szerkesztője, mely oly vitális érdekeket véd, mint a milyenek a mi ügyeink, kell, hogy széles látkörrel, sok tapasztalattal, világos programmal bírjon, máskülönben a lap nem egyéb, mint véletlenül összekerült holmik lenyomata. Ha valamire, úgy a helyén nem való szerkesztőre illik a latin közmondás: Sutor, ne ultra crepidam! Csizmadia, maradj a kaptafánál, mert bizony, a ki nem tud arabusúl, ne beszéljen arabusúl.

Meg vagyunk róla győződve, hogy a lapszerkesztésre vonatkozó követeléselem, mely különben nem mai keletű, mert már 15 év előtt tett indítványom, hogy a lapot egy e célra választott közeg, ki egyszersmind tagja legyen az elnökségnek, szerkeszse, akkor csak egy szavazattal bukott meg, meg vagyok róla győződve, hogy e követeléselem helyességét is be fogják látni idővel egyesületünk tagjai és meg vagyok győződve, hogy nem kicsinylendő erkölcsi és anyagi haszna lesz belőle egyesületünknek, ha e szerkesztő érteni fog mesteriségéhez.

Végezetül felvetek még egy kérdést, mely ez idő szerint természetesen csak akadémiai természetű lehet. Nagyra becsülöm a zsidó tanítóságot azokért a nagy szolgálatokért, melyeket a hazafias érzés ápolása, a magyar nemzeti eszme terjesztése körül szerzett. Ha felekezetünk java része immár megmagyarosodott, ha a hitközségek ügyei a községházakban magyar nyelven tárgyalatnak, ha a szószékről magyar szó, a kórusról magyar ének hangzik, ha a zsidó nő magyar nyelven tanítja imádkozni gyermekét: ez a zsidó iskola elévülhetetlen érdeme és midőn a magyar társadalomban a közhangulat, sőt humánus keblekben a sympathia a zsidóság felé irányult, ha a nemzetben köztudattá vált, hogy a zsidóságnak a nemzetbe való teljes beolvasztása egyik erős bástyájává válik, a nem egy oldalról ostromolt magyar állam várának: ez is a zsidó tanítóság lelkes nemzeti irányban folytatott működésének részleges eredménye. Ezen szolgálatokkal szemben nem tartom szerénytelenségnek azt a kívánalmat, hogy a magas kormány a zsidó tanfériákat némi elismerésben részesítené. Lealázónak találom, hogy sem a miniszteriumban, sem a képezdéknél, sem a gyakorló iskolákban — egyetlen képezdei tanárt kivéve, ki még b. Eötvös idejéből való, — képviselve nem vagyunk, bizonyos Ázsiából átcsapódott szaga van annak, hogy a tanfelügyelőségeknél zsidó alkalmazásba nem juthat, míglen B. Eötvös 25 év előtt meg tudott tenni egy zsidó tanítót segédtanfelügyelőnek — igaz, hogy az ipse csakhamar a miniszter intencziói ellenére keresztvizet használt — parfüm gyanánt. — Akadémiai természetű kérdés, hogy a recepczió keresztülvitele esetén, de még a nélkül is, nem-e volna szükséges, egyrészt a zsidó iskola teljes megmagyarosítása, másrészt pedig a felekezeti érdekek megóvása szempontjából, hogy az országot néhány tankerületre osztsák fel, mely kerületekben zsidó tanfériák örködnének vitális érdekeink fölött. Mert mi magyarok vagyunk, de azt a zsidóságot, mely évezredek át a szolgajárom alatt nyögött, melynek tíz meg tízezrei oda égtek a vakbuzgóság gyújtotta máglyákon, melynek vére számtalanszor pataként omlott kegyetlen hordák mézszárlásai alatt, azt a zsidóságot, melyet az örökön élő eszme java részében tisztán tartott meg a piszkos ghetto szűk sikátorai között, ezt a zsidóságot iránytű nélkül hagyni nem szabad, legalább egyelőre nem hagyhatjuk kitéve annak a veszélynek, hogy a régi, örökértékű ethikai eszméket elfelejtve, elkorcsosodjék, nagy kárára a hazának, az emberiségnek és maga magának.

Fogyatékosak ezek az eszmék igen t. rendkiv. közgyűlés, de mindazonáltal megjelölik a utat, melyen egy irányban haladnunk kell. Kijelölik azon eszközöket, melyek segítségével részint közvetve, részint közvetlenül egyesüle-

tünk anyagi, szellemi és erkölcsi érdekeit szolgáljuk, ezért tehát testvéries egyetértésben, megbocsájtva egymásnak fogyatkozásainkat, kicsinykedéseinket letéve, kéz kezet fogva haladjunk tovább, ad astra!

Barna Jónás.

Tudomány-e a paedagógia vagy műelmélet?

Dr. Weygoldt eredeti német dotgozata után.

(Vége.)

Vannak olyanok, kik magát a módszert is tudománynak tekintik. Ez sem helyes, mert a módszer első sorban is bizonyos ügyes fogások összesége, melyhez a tudományosságnak semmi köze.

Mindezekből az következik, hogy az elméleti paedagógia sem tudomány, hanem bizonyos művészetre való tanítás, tehát műelmélet. (Kunstlehre.) De tudományyá fog válni — és ez feladata és célja — mihelyest az ethika az erkölcsi cselekedetek alapkérdéseit és a lélektan a lelki élet legfontosabb problémáit összhangzóan és véglegesen megoldotta.

Ne gondoljuk azonban, hogy azon kérdés: vajjon tudomány-e a paedagógia, vagy művészetre való tanítás, csupán akadémikus értékű és fontossággal nem bír a nevelésre nézve. Ellenkezőleg; nagyon is gyakorlati és fontos kérdés. Bizonyára mindnyájan igazat adnak nekünk abban, ha azt mondjuk, hogy valamint a műteremben a művész, az iskolában a tanító a fődolog és hogy minden nevelési vagy tanítási eredmény a tanító személyiségétől tételeztetik fel. Ha azonban a paedagógiának, ugynevezett tudományos, előadását vizsgáljuk, akkor legnagyobb csodálkozásunkra azt találjuk, hogy abban a tanító individualitásának a legkevesebb figyelem van szentelve. Széltében-hosszában beszélnek teleológiáról, methodikáról, didaktikáról, de a nevelés legfőbb tényezőjéről, a nevelés alanyáról, ritkán történik említés. És ebben fekszik minden rendszeresítés nagy hibája, hogy benne az individualis sajátosága, a személyes vonatkozás, közvetlenség s önállóság elvész. Pedig határozottan kimondhatjuk, hogy csak paedagogiai műelméletben fognak a jó tanító, a valódi nevelő alaptulajdonságai a kellő világításba helyezettetni és kiemeltetni. Hogy melyek a jó tanítónak alaptulajdonságai, azt a következőkben mondjuk el.

A festő, a szobrász, a zenész, vagy bármely művész semmit, vagy legalább semmi kimagaslót nem teremthet, ha lelkesedés és a művészet iránt való lángoló szeretet nem heviti keblét. Ez áll az ethikai művészetre is. A tanító, vagyis azon férfiú, kinek 60, 80, vagy még több gyermeket is kell tanítani és nevelni s a kinek e mellett ezer nehézséggel, anyagi gonddal, az élet kiszámíthatlan bajaival kell megküzdenie, kell, hogy mindenekelőtt őszintén és a szeretet kötelékeivel a reábizott gyermekekhez fűzve, lelkesedjék magasztos hivatásáért. A mely tanító ezen felbuzduló lelkesedést és szeretetet nem hozza magával a praxisba, minden képzettsége és műveltsége mellett már eleve is eltévesztette pályáját s a ki lelkesedését tanítoskodásának folyama alatt elvesztette, legfőbb, legszentebb javát vesztette el. Igazi, belső tűz, lángoló lelkesedés és szeretet volt a titka Pestalozzi, Fröbel, Diesterweg nagyszerű, korszakot alkotó sikereinek és ezen lelkesedés és szeretet lesz a jövő sikereinek titka is. Azért kell, hogy minden iskolai hatóság legfőbb törekvését oda irányozza — és meg vagyunk győződve, hogy a közel jövőben oda is fogja irányozni, hogy a tanítónak ezen szent lelkesedése, szívének hivatásáért lángoló tüze ne apasztassék, hanem minden telhető eszköz által öregbítettessék. Azon körülmény pedig, hogy más hivatásbeliekkel szemben épen a tanítók túlnyomó része az, mely kiapadhatlan lelkesedéstől van áthatva, leginkább bizonyítja, hogy a tanító nem doktrinär rendszer, hanem valódi és igaz művészet szolgálatában áll.

Mindezekből következik, hogy a ki valamely művészet szolgálatába szegődik, annak művészi eszménynyel, valódi eszményképpel kell birnia, mely eszmény elérése az ő célját képezze. Hiába lángol fel bárki szent tűzben, ha célját napnál világosabban fel nem ismerte.

Minden tanítónak mi tehát azt mondanók: Ne nyugodjál addig, míg lelkesüléseted céltudatos útra nem terelted, míg tiszta művészeti és nevelési eszményt magadnak nem alkottál. Es ha magad nem birsch ilyeneket alkotni, támaszkodjál bátran másokra. Az éppen a nevelés művészetének előnye, hogy eszményei különfélék s legyen bár az egyiknek Palmerral az Istenhez való hasonlóság, a másiknak Reinnal az erkölcsös nevelés elérendő eszménye, az utánok való törekvést mégis áldás fogja kísérni és siker fogja koronázni

Ennek daczára ahhoz, hogy valaki jó tanító legyen, nem elegendő lelkesedés, szeretet és eszmény; határozott művészi tehetségnek kell e tulajdonságokhoz járulnia. Rendesen azt hiszik, hogy minden ifjú, a kinek hozzávaló kedve és ugynevezett jó feje van, ügyes tanítóvá nevelhető. A ki azonban a tanítót munkájában megfigyelte, jól tudja, hogy ezen hiedelem határozottan téves, mert a tanítónak születni kell, azzá nevelni senkit nem lehet. Nem egy férfiú áll a nevelésügy szolgálatában, a ki nem vált nevelővé és nem is lesz azzá soha, mivel pl. nem tud fegyelmet tartani, nem képes tanítványainak érdeklődését felkölteni, nem bírja azok egyéniségét megérteni, nem viseltetik odaadó, meleg szeretettel hivatása iránt, szóval mert természeténél fogva nincsen hozzávaló tehetsége!

Nem tartozik feladatunk keretébe, hogy kimutassuk, mit kellene a törvényhozásnak tenni arra nézve, hogy csak hivatással biró ifjak nyeressenek meg a tanító pályának; arra azonban mégis rámutathatunk, hogy ha a paedagogiát művészetre való oktatásnak fogjuk tekinteni, ez irányban is sok üdvös és hasznos kezdeményezés történhetik.

Beszélhetnénk még a tulajdonságokról, melyek az ethikai művészet képviselőjét a szépművészet képviselőjétől megkülönböztetik; súlyt kellene fektetnünk azon körülményre, hogy míg az elsőnek holt tömeggel, a másodikkal élő, egyéni hajlamokkal biró lénynyel van dolga, a melyből nem azt képezheti, nem is szabad azt képeznie, a mit akar; azt is ki kellene mutatnunk, hogy az ethikai művészet annál biztosabban halad, minél gazdagabb az általános műveltség kincseiben, azonfelül pszichológiai megfigyelésekben és tapasztalatokban, melyekre kiváltképen támaszkodhatik. Végül azt is hangsúlyozhatnánk, hogy a valódi nevelőnek mindazt, a mit tanítványaival el akar érni, mindenképp saját személyében kell lehetőleg tökéletesen feltüntetni.

De a helyszűke miatt most ezekkel nem akarunk foglalkozni. Törekvésünk úgyis csak az volt, hogy kimutassuk először, hogy az elméleti paedagogia még korántsem tudomány, hanem műelmélet, azaz művészetre való oktatás; és másodsor, hogy rövid vonásokban kiemeljük, miszerint az utóbbi, nagyobb mértékben alkalmas a tanító személyiségét a nevelésügy középpontjává tenni. Ez utóbbinak, a tanító személyes értékének hangsúlyozása feküdt leginkább szivünkön. Végzek tehát Diesterwegnek 'első tekintetre talán merész, de alapos meggondolás után nagyon is igaznak bizonyuló szavaival: „Nem az anyag a fődolog, hanem az ember, az oktató, nevelő tanító; a tanító legyen az iskola, a fegyelem, a tanítás, a műveltség és a szeretet!”

Goldberger Simon.

Kohányi Sámuel jubileuma.

Az érdekekben megöszült paedagogust, Kohányi Sámuel a közelmúlt napokban nagy ovációk érték. Kisdedóvói működésének félszázados jubileumát ülték meg vele együtt a hazai tanügy-férfiak. A tanítósnak színe-java, mely

az ünnepeltben egyik vezérét tiszteli, a tanítványok beláthatatlan serege, mely valódi apát talált fel a jóságos, derék férfiúban és végül tisztelői, kiket szeretettel vegyes bámulatra birt lelkének nemes egyszerűségével: mind, mind összegyülekeztek, hogy őszinte elismerésüket fejezzék ki azon férfiú iránt, ki akarattal és tehetséggel immár félszázadon át szolgálja a közügyet és a hazát.

Nekünk, az országos izr. tanítóegyesületnek, kettős örömünkre szolgál ez ünnepség. Kohányi Sámuel mindvégig buzgó tagja volt egyesületünknek. A kitüntetések, melyek őt jubileuma alkalmából érték, a minden oldalról feléje forduló elismerés, részben nekünk is szól s részben újabb ösztönzés arra, hogy ügyünknek mindig lelkes harcosai legyünk. Midőn az ünnepeltet e helyütt is szívből üdvözljük, egyuttal örömmel adjuk közre Schichtanz Ármin tagtársunk jelentését a fényes ováció lefolyásáról, valamint György Aladárnak, kiváló tanügyi irónknak Kohányiról irt jellemző és kimerítő életrajzát is.

A kisededóvó-képezde díszterme zsufolásig megtelt válogatott közönséggel. — Ott volt dr. Verédy Károly budapesti és Tóth József pestmegyei kir. tanfelügyelő, dr. Hagara Viktor, Hegedüs egyetemi tanár, Kőrösi József, a statisztikai hivatal igazgatója, Tenczer Pál, az izr. hitközség oktatásügy-osztályának alelnöke, Köves Izsó festőművész és számos más előkelő állásu férfiú és diszes, nagy hölgyközönség.

Az ünnepélyt a kisededóvó-képezde növendékeinek karéneke nyitotta meg, azután György Aladár, a rendező-bizottság elnöke ecsetelte az ünnepély jelentőségét és küldöttséget menesztett a jubilánsért.

A terembe lépő Kohányit a közönség hosszantartó éljenzéssel és tapsal fogadta, mire Tenczer Pál a tőle megszokott eloquenciával és szellemességgel ünnepi beszédet tartott, melyben Kohányi működésének jelentőségét méltatta. Leleplezte Kohányinak a képezde számára Köves Izsó által festett arczképét, melynek láttára a közönség élénk éljenzésbe tört ki, éltetve Kohányit és vejét, Kövest, a kép festőjét.

Azután Gaál Vilma lépett az emelvényre és meleg érzéssel elszavalta Palágyi Lajosnak ez alkalomra irt gyönyörű ódáját. A közönség érdemelt zajos ovációban részsította ugy a szép szavalónőt, mint a jelenlevő szerzőt is.

Mayer Ilona tartott azután üdvözlő beszédet a volt tanítványok nevében, átnyujtván a Kohányi nevére szóló 1000 forintos alapítvány alapító-levelét, mely alap kamataiból elaggott óvónőket fognak segíyezni.

Azután következtek az egyesületek és tantestületek küldöttségeinek üdvözletei.

A Kisedednevelők orsz. egyesülete nevében: dr. Hagara Viktor; az orsz. kisededóvó-egyesület nevében: Hegedüs István; a főv. szegény gyermekkert nevében: Csillag Máté; az izr. fiúiskola tantestülete s egyesületünk nevében: Csukási Fülöp szólott.

Közben a hőség oly nagy lett, hogy a többi küldöttségek (vagy tiz) szónokai elálltak a szótól.

Még a jubiláns mondott mélyen meghatva köszönetet a kitüntetésért, mire Kohányi egy karéneket énekelte a képezdei ifjuság és az ünnepély első része véget ért.

*

Este a főv. Szegény gyermekkert-egylet kerti helyiségében gyültek össze díszlakomára. Pohárköszöntőkben természetesen nem volt hiány. — A díszülésen elmaradt üdvözlő beszédek pohárköszöntők alakjában kerültek meg. Miután György Aladár az ünnepeltet éltette, Tenczer Pál az izr. hitközség nevében, Schichtanz Ármin az orsz. izr. tanító-egyesület és Lakits Vendel a közp. Fröbel gyermekkert-egylet nevében üritették a jubiláns egészségére poharukat.

Abrahám egy humoros pohárköszöntővel György Aladárt, Tenczer

Lederert, Palágyi a nőket, Csajági Béla a képezdei növendékeket éltette . . s. i. t. végtelen sorban.

Asztalbontás után az asztaltársaság tánczra kerekedett. Szándékosan nem mondom, hogy a fiatalság, mert biz' mindenki tánczolt, még az öregek is. És tartott a multság ifj. Rác Pál zenéje mellett majdnem kivilágos kivirradtig.

Üdvözlő iratokat küldtek többek közt Berzeviczy Albert államtitkár, a pesti izr. hitközség, a székesfehérvári izr. hitközség, Tisza Kálmánné és közéletünk számos előkelői, valamint a volt tanítványok nagy számmal.

Szép ünnepély volt, kiddus hassém volt, mert zsidó tanító volt, kit így ünnepeltek.

* * *

A veterán kisedővő.

Első eset, hogy valaki kisedővői működésének 50-ik évfordulóját megérje. Első hazánkban, de talán az első világban is. Alig száz éve, hogy évszázadokon át érlelődve megérett a népnevelésnek ez az ága is arra, hogy maradandó kísérleteket tegyenek vele, megszilárdulása azonban csak a jelen század derekán kezdődött meg; még napjainkban is, midőn hazánkban törvény rendszeresítette a kisedővás ügyét, méltán lehetünk büszkék arra, hogy legalább a törvényes rendezés tekintetében a művelt külföld legnagyobb részét megelőztük.

Kohányi Sámuel az a férfiú, kinek gyakorlati működése az uttorók ködös régmúltjába visszanyúlik s ő az egyedüli élő paedagogus, ki nemcsak szemével látta azt a hosszú küzdelmet, mely ma már a magyar közoktatásügy történetének egyik nem érdektelen fejezete, de melyben őnmaga is résztvett. És ha csak átélte volna is ezt a félszázadot, habozás nélkül helyeselné minden tanférfiú a kisedőnevelők országos egyesületének eljárását, hogy működésének 50-ik évfordulóját nyilvánosan megünnepelje. Pedig tudjuk — vagy legalább ezer és ezer tanférfiú tudja — hogy Kohányi ezenkívül költő, művész és honvéd volt, egyenként is elég cím arra, hogy jubileumot üljön. S maga az a tény, hogy félszázados csaknem szakadatlan nevelői működése alatt nem egy ezer emberi lény jövőjére hatott hazafias és lelkesítő modorban elegendő, hogy kalapot emeljünk előtte.

Kohányi a magyar értelmiségnek ama, szerencsénkre elég gazdag csoportjához tartozott, melyet a magyar geniusz idegen körből elemi erővel vonz magához; vonzott különösen a kulturtörténetünkben örökké emlékezetes 40-es években, a magyar renaissance korszakában, midőn egy évtizedek hosszú során át dermedtségben élt nemzet ifjui dúzzadó erővel tört utat a társadalom minden terén s midőn a tetterő lelkesedése nem közönséges fokú idealismussal áldotta meg a közélet munkásait, hogy egyik se mondja ismeretlen nevű, egyik se egyszerű szám, ki e korszakban kezdett működni.

1837-ben, közvetlenül a nagy társadalmi reformmozgalom kezdete után, jön Kohányi Pestre. Még csak 13 éves volt, teljesen elhagyatott árva, ki sem magyarul, sem németül nem tudott, de még iskolába sem járt s egész vagyona három váltó forintból állott. Magyarországon született 1824-ben, de fenn Zemplénmegyének kis Czábócz nevű tótajkú falujában, hol az európai műveltségnek hire-hamva sem volt. Kitartó szorgalommal tartotta fenn magát a teljesen idegen városban, részben héber leczkék adásával, de e mellett tanult is folytonosan. 1839-ben a negyedik elemi osztályból tesz vizsgát s 1844-ben már az ágostai hitvallásuak gymnasiumában kapott bizonyítványt a hatodik latin osztályból, s egyidejűleg a zenedében is szerzett oklevelet. Még mint tanuló önfentartása végett több helyen adott órákat s 1843-ban, tehát épen félszázaddal ezelőtt, rendszeresen megkezdette a tanítói működését egy

akkor jónevű, Pollák Karolina által fentartott, leánynevelő-intézetben, hol az elemi tantárgyakon kívül növendékeit énekre is oktatta. Ugyanekkor írta első dalát, de még német nyelven.

A kisededovás ügye ebben az időben divatos eszme volt a főváros magyar társadalmának előkelő köreiből. Brunszwick Teréz grófnő lelkes agitációját a Festetichek, Szentkirályiak, más előkelők, köztük egyideig maga Kossuth Lajos is, tevékeny részt vettek a kisededovókat terjesztő egyesület működésében; kevéssel azelőtt hozták fel Tolnáról az ideiglenesen ott alapított képezdét, a mai terézvárosi templom közelében fekvő Valero-utczába. Az intézet vezetője Ney Ferencz volt (később a belvárosi községi reáliskola igazgatója), ki mint mozgékony hirlapíró minden alkalmat megragadott arra, hogy intézetét népszerűvé tegye. Ebbe az intézetbe került 1844-ben a már akkor 20 éves Kohányi, mint bennlakó növendék, mivel akkor tudvalevőleg a kisededovók kizárólag férfiak voltak. Elvégezte a tanfolyamot egy év alatt s oklevelet is nyert.

Ez az év irányította Kohányi működését s volt döntő életére, különösen az által, hogy Ney Ferencz felismervén a fiatal növendék költői hajlamát, egyenesen búzdította őt gyermekdalok készítésére. S Kohányi dolgozott szorgalmasan. Már mint növendék megérte azt, mit később csaknem mindennap tapasztalhatott, hogy a kisededek az intézetek minden óvodájában az ő magyar dalait énekeltek s még mint növendék kezdte meg a kisededovó-képezdében a zenetanítást, melyet ott még ma is folytat. Kezdetben hosszú ideig teljesen ingyen végezte el a munkát, később a 60-as években csak 50 forint évi tiszteletdíjat kapott, csak a 70-es évek közepén, midőn Tisza Kálmán vezetése alatt a tekintélyben s vagyonban megerősödött az egyesület, alkalmazták őt végre rendes tanári minőségben. A képezdén kívül azonban egyideig mint rendes kisededovó is működött, mert 1846-ban az akkor alakult izr. magyar egyesület óvodát állítva fel, őt bízta meg annak vezetésével.

Közéletünk veterán munkásainak életében csaknem kivétel nélkül határozó pontul szolgál az a nagy nemzeti mozgalom, mely a jelen század első felének végén hazánk történetében örök időkre emlékeztetés lesz. Magával ragad az a korszak minden szereplő embert s igen soknak pályafutását térítette el vagy legalább zökkenetett ki a rendes kerékvágásból.

Kohányinál a szabadságharcz korszaka csak kizökkenés volt, episod nevelői pályájának közepelte, de mindenesetre emlékeztetés episod. 1848 végén, midőn Windischgrätz már diadalmasan közelgett a fővároshoz s a haza polgáraitól új áldozatokat kívánt, állott be a fiatal zsidó kisededovó honvédnek. Tüzér volt, a hadsereggel ment Debreczenbe s onnan a délvidékre Vécsey táborába. Arad felszabadítása után résztvett Temesvár ostrománál, hadifoglyá lett Haynaunak s hogy újra be nem sorozták, csak annak köszönhetette, hogy a katonai pálya gyenge egészségét nagyon megrongálta. Mint foglyot, láz gyötörtte folyvást, azért csakhamar a világosi katasztrófa után szabadon bocsátották, de megrongált egészsége évek múlva állott némileg helyre.

Újból életpályát kellett kezdenie. A zsidó óvoda, hol eddig működött, megszűnt, a kisededovóképzőben, mint fentebb is említettük, fizetést nem kapott, ezért 1850-ben maga nyitott magániskolát, miután a tanító képesítő bizonyítványt megszerezte. 1862-ig volt ily bizonytalan anyagi helyzetben, akkor a pesti izr. hitközségnél alkalmazták a Hermina-téren (a mai operaszínház mellett) levő hitközségi óvodában, 1872-ben az óvodát beszüntetve, áttették a sip-utczai hitközségi fiúiskolába, hol azóta folyvást működik, de a mellett rendes tanára az orsz. kisededovó-képezdének s zenetanító volt több más intézetben.

Hosszú, változatos életpálya ez, de lényegileg — a szabadságharcz által okozott episod kivételével — ugyanazonos, mint csaknem minden veteráné azok közül, kiket „gyűlölnék az Istenek“, küzdelmek közt éli le ifjukurát, arcának redői megjelennek, haja őszülni kezd, midőn anyagi helyzete már némileg meg-

szilárdultnak mondható (Kohányi is csaknem 40 éves korában érte el ezt), de még azután is kénytelen minden egyes tanférfit, „mellékkereset“ után futkosni, hogy családját fentarthassa. És nemcsak 50 évvel ezelőtt volt ez így, hanem jelenleg is s ez lesz a népnevelő sorsa még sokáig a sokat emlegetett „fizetés-rendezések“ daczára. Ha az ily tanító életpályájának ecsetelésénél megemlékezünk a tanítványok szeretetéről, az előjárók elismerő szavairól, ha dicsérve emeljük ki tevékenységét a tanügyi egyletek vagy a közélet más terén, jóformán csak önmagunkat oktadjuk vele, futó felhókként ellobbanó episodokat emelve ki abból a sötét háttérből, melynek neve a megélhetés gondja. Mondjam-e hogy Kohányinak is voltak ily derült pillanatai? A 40-es évek ideális lelkesültségét hordta keblében, a költői érzület visszapárosulva, alapjában véve szelid természetével, rokonszenvessé tették egyéniségét s a kisdedóvók, kik a 60-as évek végétől fogva hazánkban csaknem kizárólag nők, megtudják jutalmazni a rokonszenves alak, az ideális gondolkozásmód nyilvánulásait, mert a női szív tapadni szeret, mert a serdülő leány mint tanítvány, hálás emlékezetével a nő természetes gyöngédségét hatványozva mutatja ki. Ki nem emlékeznék örömmel arra a jó bácsira, ki hegedűvel a karján azt a tárgyat adja elő, mely soha sem unalmas, oly ritkán nehéz, arra a szelid öreg úrra, ki tipegő kisdedek multságainak rendezésével foglalkozik évről-évre. még a jótékony egyletek körében is.

Volt azonban Kohányinak egy működéstere, mely nemcsak pillanatra emelte ki őt a napi munka köréből: ez a költő és művész munkája. Kohányi a magyar kisdedóvás házi poetája, az ő gyermekversikéi divatosak még most is a legtöbb magyar kisdedóvó intézetben, sőt ő maga volt, ki ezeknek a daloknak melódiáját is elkészítette. Nem túlzunk, midőn őt e téren csaknem három évtizeden át a legelső embernek mondjuk. Kétségtelen, hogy nem volt elsőrangú költő és művész, gyermekversikéi különösen Pósa Lajos műveivel szembe állítva igényteleneknek látszanak, de maga az a tény, hogy negyedszázadon át megfelelték a közszükségletnek, helyet biztosítanak számukra az irodalom történetében is.

1852-ben adta ki Kohányi (akkor még Kohn) első dalgyűjteményét egyenesen kisdedóvó intézetek számára. A könyvecske Pesten Gábel Árminnál jelent meg „Száz német és magyar dal“ címmel s 50 magyar szövegű gyermekdalt tartalmaz hangjegyekkel. A dalok az óvodai életre, a természet viszonyaira, családi életre vonatkoznak, mindenütt különös gond van a gyermek kedélyének ápolására. 1858-ban Lauffer és Stolp cézegnél, még szintén Kohn Sámuel név alatt „Uj dalkoszorú“ jelent meg, 70 magyar és 70 német dallal, most már részben a népiskolai tanulók igényeire tekintettel. 1861-ben Lampel Róberttől jelent meg egy kisebb gyűjtemény „Széchényi-emlény“ címmel tíz magyar dallal, zongora kísérettel. Kohányi ebben az időben német lapokba, különösen lipcsei („Kleine Leute“) és müncheni („Rosegarten“) gyermeklapokba is írt, mint később a „Kis Lap“-nak volt sok éven át állandó munkatársa.

Az utóbb említett gyűjtemény már Kohányi név alatt jelent meg, e néven akkor több tankönyvet is írt. Így a pesti izraelita magyar egyház kiadásában 1861-ben jelent meg „Első hangoztató és olvasókönyv a magyarországi izraelita népiskolák számára“ című illusztrált tankönyve, 1863-ban Leisner M. L. kiadónál „Déutsches Lautir- und Lesebuch“, ugyanott 1865-ben „Nyelv és elme gyakorlatok“ (magyar és német nyelven), végül Bauer M. L. tanítóval együtt 1868-ban „ABC- und erstes Lesebuch für israelitische Volksschulen“.

Sokoldalú tevékeny irodalmi működése nevét szélesebb körben tették ismertté, s 1872-ben kisdedóvói működésének 25-ik évfordulóját jubileummal ünnepelték meg, mely alkalommal a kisdedóvók ezüst serleget adtak át neki s a „Magyarország és a Nagyvilág“ című hetilap arczképét közölte, s működését Ágai Adolf lapszerkesztő ismertette.

Ujabb művei a következők: 1. „Gyermekdalok Fröbel fejlesztő rendszeréhez“ 2 füzet. Kisdedovók, gyermekkertek. népiskolák alsóbb osztályai és családi használatra. Pest Heckenast. 1871—2. „Dalkönyv“ óvóképezdek, óvodák stb. számára. Budapest 1878. Rózsa Kálmán. 3. „Vers- játék- és daloskönyv.“ Budapest, 1883. az országos kisdedovó-egyesület kiadása. 2-ik kiadás 1888-ban. 4. Az ének- és hegedűtanítás fokozatos menete. Budapest, 1891.

Egészben véve Kohányi több mint 500 gyermekdalt, másféle éneket költött, nagyon sok idegen dalt megzenésített s különösen a „Kisdednevelés“ című folyóiratában sok gyűjteménybe nem foglalt műve van, úgy hogy még legalább 200 dala nincs összegyűjtve, sőt részben kéziratban maradt.

Ez a nagy szellemi tevékenység a toll és hegedű segítségével könnyítette meg Kohányinak a nehéz gondokat, mert a ki lelkesedéssel dolgozik, elviselhetőbbé lesz a teher s bizonynyal szerencse a költői lelkületű embernek, ki sokat foroghat kisdedek között, kik ártatlan örömeikkel, olykor már gögicsáló hangjukkal is gyógyítani segítenek a kedély bajait, s erősítik az ideális törekvést. S otthon is volt gyermekekkel édes öröme-bánata. Még 1855-ben vette el nejét, Lissauer Leonorát, s két fiút és egy leányt nevelt fel; utóbbi szintén okl. kisdedovónő, jelenleg Köves Izsó ismert nevű festő neje. Ma már több unokája is van az öreg úrnak, mind körülötte. A 70-ik életév küszöbén visszatekintve a multa, jól eshetik az egykori elhagyatott árvának látnia, hogy felküzdhetette magát, hogy küzdelmének bére volt s még nagyobb bére lesz az előreláthatóan derült öregségben.

EGYLETI ÉLET.

Jegyzőkönyv.

Felvétel az „Orsz. magy. izr. tanító-egyesület“ központi választmányának az 1893. április 20-án tartott ülésén:

Jelen voltak: Adler Simon, Bárd Rezső, Barna Jónás, Csajági Béla, Csukási Fülöp, Dallos Mór, Győri Adolf, Kondor Ignác, Kornfeld Gyula, Léderer Abrahám, Morgenstern Jakab, Révai Miksa, Reif Jakab, Schichtanz Ármin, Schön József, Stern Abrahám, Tolnai J. Béla és Weber Soma.

Elnök: Kornfeld Gyula.

Jegyző: Morgenstern Jakab.

1. A f. hó 4-én valamint a február hó 28-án tartott üléseken felvett jegyzőkönyv felolvastatik és szabályszerűen hitelesítettik.

2. Elnök üdvözli a jelenteket s szíves támogatásukat kéri ki. Jelenti, hogy néhány választmányi taggal dr. Kohn Sámuel úrnál volt, hogy a választmány nevében üdvözlétét kifejezze leányának kiházásának alkalmából; jelenti továbbá, hogy a tagok részéről hangoztatott munkafelosztás elvének hódolva, elnöki teendőinek azon részét, mely a könyvkiadásra vonatkozik, Reif Jakab alelnök úrra bízta, a ki szíves volt azt elvállalni és az egyesületi közlöny szerkesztését Csajági Béla alelnök úrnak engedte át. Mindkettőnek működéséért azonban magára vállalja a felelősséget. A lap szerkesztése ügyében beható eszmecsere indult meg, melynek végeül Csukási Fülöp indítványára bizottság küldetett ki azzal, hogy a lap szerkesztésének ügyét minden oldalról tisztázó javaslatot terjesszen a választmányhoz. E bizottságba dr. Bánóczi József elnökle alatt Csajági Béla, Csukási Fülöp, Adler Simon, Barna Jónás, dr. Málnai Mihály és Schön József urak küldettek ki.

3. Tárgyalás alá kerül a Lederer Bernát alapítvány ez évi kamatjainak elnyeréseért beérkezett folyamodványok ügye. Adler Simon a segélyügyi szakosztály nevében előadja, hogy négy folyamodvány érkezett be és hogy a szak-

osztály jónak találta ezek közül első helyre dr. Bak Izrael kérvényét ajánlani, másodikra Heilpern Benőét és harmadikra Szögyi G. Vilmosét. A választmány beható tanácskozás után a segélyügyi szakosztály indítványa értelmében határozott.

4. Felolvastatik Szép Lipót Veszprémben működő vál. tagnak levele, melyben meghatóan ecseteli az ottani tűzvészkárosult tagtársak helyzetét, kiknek részére gyors segélyt kér. A választmány belátván a segélyezés szükségességét rendkívüli segélyeket szavaz meg egyhangúlag a tűzvész károsult tanítók részére.

5. A választmány a kizdedóvó-egyesület által Kohányi Sámuel egyesületi rendes és tiszteletbeli tagnak nevére létesítendő alapítványhoz 25 frttal járul s ezen összeg kiutalványozását elrendeli. — Schichtanz Ármin beterjeszti Kohányi Sámuel által irt „Magyarzsidó gyermekdalok“ című kis füzetét az egyesület által eszközendő kinyomatás végett, mely művecske utáni jövedelmet szerző az egyesület árvaalapjának ajánlja fel. A választmány e kijelentést köszönettel veszi és az ügyet a paedagogiai bizottsághoz teszi át véleményezés végett.

6. Felolvastatik Herzog Emil levele, melyben az mint az egyesület által kiadott német ABC-és könyv szerzője, az eddig élvezett tiszteletdíjának a többi szerzők tiszteletdíjával való aránybahozását kérelmezi. A választmány a felhozott körülményeket mérlegelve annyiban engedett Herzog kérelmének, hogy német ABC-és könyvének ezután megjelenendő 10 ezer példányos kiadásai után ívenként 15 frtnyi tiszteletdíjat engedélyezett részére, azzal, hogy a tiszteletdíj mindig 6 év után fizetessék, még akkor is, ha a könyv jelenlegi ívszáma idővel felszaporíthatnák.

7. Elnök jelenti, hogy Mózes IV. könyvének a f. évben eszközendő 2-ik kiadásánál már a Deutsch-féle magyar fordítást fogjuk használni az 1892. évben a teljes választmányi ülés által hozott határozat értelmében. A választmány ezt tudomásul veszi azon megjegyzéssel, hogy erről az eddigi fordítás szerzői értesítendők.

8. A magyar fordítású szidur ügyében Schön József jelenti, hogy a felülvizsgáló bizottság már egyszer tanácskozott Halász Náthán úrral, de miután a kézirat még eddig el nem készült és így a felülvizsgálók azt meg nem vizsgálhatták, kéri a választmányt, utasítaná a szerzőt arra, hogy a kéziratot mielőbb szolgáltatassa be az elnökségnek, a mely aztán a kéziratot — akár részletenkint — a felülvizsgálóknak adja át. A választmány Schön József indítványa értelmében határoz.

9. Az egyesület kötelékébe felvételnek rendes tagokul Berger Mór váczai tanító; Bauer Mór, ny.-drahóczi tanító és Weisz Ilona k. a. a budapesti izr. sikeknéma intézetnél alkalmazott tanító.

10. A választmány hálás köszönetét fejezi ki Stern Ábrahám úr irányában, a ki az egyesület gondozása alatt levő Klein Jenő tanítói árvafiuért járó eltartási költségek fedezése céljából a közgyűlés alkalmával tartott társasvacsoránál 43 rrtot gyűjtött. Köszönet szavaztatik az adakozóknak is, kik közül Bak Fülöp úr 10 frttal, és Győri Adolfné úrhölgy 5 frttal járultak e szép eredményhez. — Csajági Béla úr indítványára a választmány Stern Ábrahám urat kéri fel, hogy az egyesület árvája felett a gyámi tisztet elvállalja, mely tisztséget Stern Ábrahám úr el is fogadta.

Más tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

K. m. f.

Az 1893. május 30-án felvett jegyzőkönyv még nem hitelesítettvén, annak főbb tartalmáról a következőkben számolunk be.

Léderer Sándor, a boldogult atyja nevét viselő alapítványnak 50 frtot kitevő kamatait 50 frttal megtoldván, egyesületünk 100 frtot adhatott segélyre szorult B. kartársnak. — A Gans-féle alapítvány kamatait Bródi Sándor tanító-jelölt nyerte el. — Győri Adolf úrnak, ki az árvaalap javára rendezett hangverseny tiszta jövedelmét beszolgáltatta, jegyzőkönyvi köszönet szavaztatik. — S . . . . . leégett tagtársnak utólagosan 25 frt szavaztatik meg. — V. J.-nek kérése, ki végkielégítést kér, figyelembe nem vétetik. — A paedagógiai szakosztálynak könyvkiadások ügyében tett javaslatai elfogadtattak. — Az „Értesítő“ szerkesztése ügyében kiküldött bizottság javaslata megállapított. — Az alapszabályok bekövetkezendő módosításáig az alelnökök egyike szerkeszti az „Értesítő“-t.

V E G Y E S E K.

Köszönet. Ötven éves tanítói és kisedővői jubileumom alkalmával egyesek, testületek, egyesületek és hitközségek, részint küldöttségek, részint üdvözlő iratok és sürgönyök útján kifejezett szerencsekíváuatok oly nagy számával leptek meg, hogy képtelen vagyok — a mint szeretném — azok mindegyikére külön-külön válaszolni.

Fogadják tehát mindazok, kik ezen örömnapon rólam megemlékeztek, ez úton mélyen érzett hálámat és köszönetemet. Mindenkor örömmel fogok megemlékezni e napról, melyet barátaim és jóakaróim számomra oly kedvessé, oly felejthetlenné tettek.

Budapest, 1893. május hó 28-án. .

Kohányi Sámuel.

Az O. I. T. E. Budapest és vidékének köre f. hó 13-án ülést tartott, melyen a fővárosi tagok nagy számmal jelentek meg. Miután *Stern Ábrahám* elnök a jegyző összeírása szerint konstátálta, hogy a körnek 79 fővárosi és 50 vidéki tagja van, *Barna Jónás* következő czimvel: „Melyek azon eszközök, melyek az egyesület anyagi és erkölcsi emelkedését előmozdítani hivatvák? egy igen tartalmdús és gyönyörűen megírt értekezést olvasott fel, melyet a jelenlevők feszült figyelemmel hallgattak meg és zajos éljenzéssel fogadtak. Az értekezést olvasóink lapunk mai számában veszik egész teljességében, itt csak annyit, hogy az évekre kiterjedő reformjavaslatokat tartalmaz, melyek részben már ismereteseek, de melyek megvalósítása az egyesületre, a hazai zsidó tanítóságra és a felekezeti iskolára jobb korszakot teremtenének. A felolvasás élénk eszmecserére adott alkalmat, melynek folyamán majd mindenki egyik vagy másik, avagy több ponthoz hozzászólt; de ha a megjegyzések néha ellentétes véleményt is tartalmaztak, abban mindenki megegyezett, hogy a felolvasót ez üdvös eszmék ujólagi megpendítéseért a legmelegebb köszönet illeti. Az eszmecsere folyamán a jelenlevő egyesületi elnök és alelnökök rámutattak azon javaslatokra, melyeket már eddig is tanácskozásainak tárgyává tett az elnökség. Az ülést igen animirozott közös vacsora követte, melyen persze a felköszöntök javarésze az érdeemes felolvasónak szólt. E közös vacsorák, melyeket a kör kezdeményezett, létesülésük rövid ideje daczára a fővárosi tanítóság között már is közkedveltségnek örvendenek.

B. R.

Könyvismertetés. Gömöri Armin, kaposvári izr. tanító által szerkesztett „Bibliatörténet, vallás és szertartástan“ című tankönyv harmadik kiadása most sajtó alatt van. Mint szerző velünk tudatja, könyvét egy negyedik részszel bővítette ki és a „Zsidók története, vallás és szertartástan“ cím a. polgári-, középiskolai- és tanítóképző-intézetek számára szerkesztette. Történelmi anyaga négy 20-20 fejezetből álló szakaszra van felosztva és Kanaán országának Józua általi elfoglalásától, a zsidóságot mai napig érdeklő legfontosabb moz-

zanatait tárgyalja behatóan. A könyv életrevalóságáról tanuskodik azon körülmény, hogy rövid két év alatt most harmadik kiadásban fog megjelenni. Annak idején behatóbban ismertetni fogjuk.

Értesítés. Örömmel értesítjük lapunk olvasóit, hogy Klein Jenő, az egyesület árvája, a pesti izr. fiárvaház részéről ezentúl ingyenes eltartásban fog részesülni. Az említett intézet vezérő bizottsága ugyanis, Deutsch Jakab elnök megleghangú felszólalására elhatározta, hogy a tanítóegyesület részéről befizetett 100 frtnyi eltartási díjról lemond és a fiú gondozását egyszersmindenkora magára vállalja. A nemeslelkű férfiúnak, ki egyesületünk iránt érzett őszinte rokonszenvét e tettevel is kimutatta, lesz alkalmunk egyéb úton köszönetünket kifejezni. Addig is fogadja e helyről hálánk és tiszteletünk meleg nyilvánítását.

T. tagtársaink figyelmébe! Bocsánatot kell kérnünk tisztelt tagtársainktól, hogy lapunk csak ily későn jelenik meg. Előre nem látott okokból kellett a szétküldésnek halasztást szenvednie. Egyesületünk annak idején elhatározta, hogy Léde. er Ábrahámnak a Lederer-ünnepélyen mondott nagyszabású beszédét mellékletül megküldi az *Értesítő* olvasóinak. Egy fővárosi cég készséggel vállalkozott is a beszéd ingyenes kinyomatására. De napról-napra halasztotta a dolgot s nekünk, az ígéretések reményében akarva nem akarva késleltetnünk kellett a lap szétküldését. Midőn e körülményt szives elnézés végett t. tagtársaink figyelmébe ajánljuk, egyúttal ígérjük, hogy az említett beszéd lapunk jövő számában minden bizonynyal meg fog jelenni.

Eljegyzés. *Herczka* János, a pesti izr. hitk. fiárvaház rendes tanítója, eljegyezte *Hacker* Boriska kisasszonyt, a siketnéma-intézet tanítónőjét. Őszinte szívvel kívánunk szerencsét a fiatal jegyesek frigyéhez.

A triesti általános biztosító-társaság Assicurazioni Generali f. év május hó 6-án tartott 61-ik közgyűlésen terjesztettek be az 1892. évi mérlegek. A zárszámadási jelentéséből látjuk, hogy a társaság *életbiztosítási díjtartaléka* 2,817,742 frt 02 krral szaporított minélfogva 1892. évi december hó 31-én 34.062.383 frt 61 krra emelkedett, míg kár- és nyereség részesülési tartalékok czimén 910.197 frt 70 kr. vezetett új számlára elő. Az 1892. évben 20.469.779 frt 90 kr. erejéig köttettek új életbiztosítások, melyek által az 1892. december 31-én érvényben volt életbiztosítási tőkeösszegek 141.876.438 frt 70 krra emelkedtek; az életbiztosítási ágban az évfolyamán bevett díjak 5,792.410 frt 13 krt tettek. A *tűz- és szállítmány-biztosítási ágakban* a díj és illeték bevétel 9.139.397 frt 44 kr. volt, miből 2,371.382 frt 28 kr. mint díjtartalék és 771.233 frt 35 kr. mint kártartalék lett minden tehertől menten a jövő évre átvitelezve, holott az 1892. december hó 31-én érvényben volt biztosításokért a jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 25.791.131 frt 60 krra emelkedett. Károkért az 1892-ik évben 8.851.456 frt 69 krt fizetett ki. Ehhez hozzáadva az előbbi években teljesített kárfizetéseket, a társaság alapítása óta károk fejében 253.099.377 frt 58 krnyi igen is tekintélyes összeget fizetett ki. Ebből a kártérítési összegből hazánkra 47.689.262 frt 01 kr. esik, melyet a társaság 150.805 káresetben fizetett ki. Az értékpapírok árfolyam ingadozása fedezetére alakított tartalék 1892. december 31-én 1.802.792 frt 95 krra emelkedett a mellett, hogy a sorsolás alá eső és a névértékőkön beváltható értékpapírok csakis névértékőkön vétettek fel a mérlegbe, míg a nyereség tartalék alapszabályszerű mérvében, a részvénytőke fele összegében vagyis 2.625.000 frtban, az ingatlan tartalék 1.289.480 frt 92 krnyi összegben s végre a kétes követelések tartaléka 80.000 frt fentartatott. Ezen nyereség-tartalékok ennélfogva összesen 5.797.273 frt 87 krt tesznek ki. A társaság biztosíték alapjai

az ideai átutalások folytán 46.528.568 frt 62 krról 49.162.470 frt 81 krra emelkedtek és elsőrendű értékekben vannak elhelyezve, melyekből több mint 14 millió magyar értékekre esik. Az elért 793.840 frt 71 krnyi tiszta nyere-ményből a társaság osztalékul részvényenkint 120 forintot aranyban vagyis 300 frankot fizet. A közgyűlés egyhangulag és lelkesedéssel határozta el, hogy Jókai Mórt, ki az igazgatósági tanács több év óta tagja 50 éves irói jubileuma alkalmából üdvözli, neki szerencsét kíván és egyuttal a társaság büszkeségé-nek ad kifejezést hogy igazgatósági tagjai sorában e legünnepeltebb magyar író üdvözölheti.

Szerkesztői üzenetek.

K. N. Radosna. 1. Sajnos, nem lehet ellene tiltakozni. 2. Cseppet sem lealacsonyító. —
L. L. A kezdeményezés már megtörtént.

Pályázat.

Németül is tudó izr. nevelő kerestetik egy polgári- és két elemi iskolai tanuló mellé. Bizonyítványmásolatok **Rosenfeld Salamon P.-Ladány** (P.-Középhát) címen küldendők. Fizetés: teljes ellátás és havonkinti 20 frt.

Pályázat.

A bajai izr. hitközség nyilvános négyosztályú polgári iskoláján — elhalálozás folytán — az 1893/4. tanév kezdetével egy 800 frt évi fizetéssel, mely korpótlék által 900 frtra emelkedik — egybekötött polgári iskolai tanítói állás betöltése végett ezennel pályázat nyittatik.

Pályázhatnak mindazok, a kik a mennyiségtan és természettudományi csoportból képesítve vannak. — Tanítói képzettséget, eddigi működést, kort, családi viszonyokat és egészségi állapotot kitüntető bizonyítványokkal felszerelt pályázati kérvények f. 6. június 20-ig alulírt iskolaszéki elnökhöz bérmentve beküldendők.

Baja, 1893. május 16.

A bajai izraelita hitközség iskolaszék elnöke

dr. Brück Samu s. k.

Új korszakot alkotó irodalmi termék! (Ára 36 frt = 72 korona.) 6 havi részletfizetés melletti beszerzése által e lap olvasói bárhol működjenek is, havonkint legalább 40—80 korona biztos és állandó mellékkeresetre tehetnek szert. Bővebb értesítés és mintafüzettel 35 kr. beküldése mellett készséggel bérmentve szolgál: *Rákóczy M.* tanár, Budapest, VI. ker., Csengery-utca 30.

Nyom. „CORVINA“ (Schlesinger Ignác) nyomdája, Budapest, rostély-utca.